

Puccini en Rutter in één concert

Toonkunstkoor Alkmaar zong 24 mei 2019 in de Grote of St. Laurenskerk te Alkmaar de *Messa di Gloria* van Giacomo Puccini en het *Magnificat* van John Rutter

Solisten:

Sopraan: Hanneke de Wit

Tenor: Leon van Liere

Bas: Frans Fiselier

Koor: Toonkunstkoor Alkmaar

Orkest: Philharmonia Amsterdam

Algehele leiding: Marcel Joosen

Toonkunst Alkmaar verraste vrijdagavond 24 mei zijn publiek met twee bijzondere werken. Het reisde in zijn lenteconcert 2019 muzikaal van Italië naar Engeland. Voor de pauze klonk de *Messa di Gloria* van Giacomo Puccini. Na de pauze zong het koor het *Magnificat* van John Rutter. Het was een moedige keuze van het koor om juist deze stukken uit te voeren. De *Messa* is een pur sang Italiaans werk, het *Magnificat* is ondanks Latijns Amerikaanse invloeden toch heel Engels. Puccini's mis is een jeugdwerk, Rutters *Magnificat* een werk van een gepokt en gemazeld componist.

Hoe pakte Toonkunst Alkmaar het aan om in een concert de Italiaanse sfeer te treffen waar de *Messa* van Puccini om vraagt en hoe lukte het om de juiste toets te vinden voor een door en door Engels werk? Wel, dat bleek voor koor en orkest geen probleem te zijn. Beide groepen hadden er de inzet, de souplesse, het uithoudingsvermogen, de kunde en het enthousiasme voor. Marcel Joosen dirigeerde beziel. Hij hield zijn beide ensembles geconcentreerd bijeen in de drukkere en luidere passages maar ook- en dat is een grote kunst- in de wat rustiger delen. Beide werken wisselden luide en versnellende onderdelen af met meer verstilde en intiemere passages. Vooral in de rustige stukken voorkwam Marcel dat het koor wat wegzakte. Daarbij had Toonkunst Alkmaar duidelijk vertrouwen in zijn dirigent. Het volgde hem vrijdagavond met goed klinkend resultaat.

De *Messa di Gloria* van Puccini (1880)

Puccini voltooide zijn *Messa di Gloria* in 1880, toen hij amper 22 jaar was. Het Credo van de mis componeerde hij twee jaar eerder als een op zichzelf staand werk. Hij schreef twee solisten voor, een tenor en een bas. De tenor was vrijdagavond Leon van Liere, de bas Frans Fiselier.

Het werk vraagt veel van de uitvoerenden. Puccini was in zijn latere jaren een heel succesvolle operacomponist met opera's als *La Bohème* en *Madama Butterfly*. Hij componeerde buitengewoon effectief voor stemmen. Hij had een fijn oor hoe je stemmen met instrumentale muziek kunt combineren. De orkestpartijen in zijn werken zijn niet alleen puur ondersteunend voor de stemmen, ze zijn ook op zichzelf heel fraai. Al deze kenmerken zijn aanwezig in de *Gloria Mis*. De muziek is nog niet zo gepolijst als in zijn opera's, maar de stijl is er al helemaal. De *Missa* is vaak stevig geïnstrumenteerd, maar nergens wordt de klank dik. Toonkunst Alkmaar snapte dat. Het gaf een uitvoering van het stuk die klonk als een klok.

Het werk volgt de vaste delen van de Latijnse mis. De inleiding van het eerste deel, het *Kyrie*, zong het koor vol zelfvertrouwen. De inleidende vioolmaten kwamen vrijdagavond uit de hemel. Ook het *Gloria* lukte heel goed. Puccini laat de sopranen van het koor zelfs enkele malen een hoge as zingen, wat er prima uitkwam in de uitvoering. Tenor Leon van Liere gaf goed partij in zijn grote solo: *Gratias agimus tibi propter magnam tuam* (Wij zeggen U dank om u heerlijkheid). Hij schreef er triomfantelijke muziek voor. Leon van Liere was opgewassen tegen het soms fors spelende orkest. Na zijn solo hervatte het koor het stuk. En in die maten zorgde Puccini voor een wonder. Hij liet een werkelijk wonderschone melodie opbloeien. Toonkunst Alkmaar zong ze lyrisch. Het schonk het publiek een moment van grote ontroering. De afsluitende fuga werd door koor en orkest voortvarend en ook ritmisch precies uitgevoerd. De ritmiek is trouwens altijd in goede handen bij Marcel Joosen. Het Credo dat op het *Gloria* volgde, ging ook goed. Het koor hield de spanning goed vast. Het stuk heeft een tenorsolo, ondersteund door koor en orkest en een bassolo alleen begeleid door orkest. Leon van Liere bleef goed overeind in de tenorsolo. Frans Fiselier zong zijn solo op een fraaie, ingetogen

manier. De bassolo gaat over 2 octaven, van heel laag tot hoog, maar Frans had er geen enkele moeite mee. Koor en orkest zongen en speelden het Credo verder mooi uit.

Na het Credo kwam het korte Sanctus met nog een fraaie solo voor Frans Fiselier. Puccini schreef ook hier een wonderschone melodie. Koor en orkest en solist vertolkten die heel fraai.

De Messa wordt besloten met een Agnus Dei. Dat is nog korter dan het Sanctus. Het vraagt wel veel van stemmen en instrumenten. De componist schrijft namelijk voor dat dit deel piano en af en toe zelfs pianissimo moet klinken, zacht tot heel zacht dus. Zacht maar geconcentreerd zingen en spelen vraagt een grote inspanning van de zangers en de spelers. Je moet geconcentreerd zingen, goed toon houden en ritmisch blijven. Dat is een grote opgave, zeker aan het einde van een groot muziekwerk waarbij het koor vrijwel de hele tijd heeft moeten zingen en staan! Toonkunst Alkmaar zong dit veeleisende Agnus Dei subtiel. Het toonde dezelfde inzet en concentratie als aan het begin van de mis, een grote prestatie. De beide solisten waren ook heel goed, Leon in zijn korte solo, Frans in zijn wat langer stuk. Toonkunst heeft de Messa di Gloria van Puccini op 24 mei op een geweldige wijze uitgevoerd. Philharmonia Amsterdam begeleidde zoals gebruikelijk goed, maar wel was het spel van het orkest af en toe luid tot zeer luid. Dat maakt de prestatie van het koor vrijdagavond nog groter.

Het Magnificat van John Rutter

Na de pauze klonk het Magnificat van de Engelse componist John Rutter. De tekst van de hymne komt voor in het evangelie van Lucas. De Maagd Maria drukt er haar blijdschap en dankbaarheid uit aan God dat Ze in verwachting is van Jezus. Een groot aantal componisten hebben deze tekst op muziek gezet. De bekendste is Bach in zijn BWV243 en 243a. Je moet als componist lef hebben om na de grote Johann Sebastian met een eigen zetting van deze Bijbeltekst te komen. Gelukkig heeft John Rutter in 1990 deze moed opgebracht. Het resultaat was vrijdagavond te horen. Ook Rutters Magnificat vraagt veel van de uitvoerenden. Toonkunst klonk fris, alsof het niet net de veeleisende Mis van Puccini in de keel had.

De compositie is voor koor, orkest en een sopraansoliste. Hanneke de Wit zong de soli vrijdagavond Ze viel in voor een collega. Het was aan haar optreden uitvoering niet te merken dat ze weinig voorbereidingstijd had gehad.

Rutter heeft een heel eigen stem als componist. Hij schreef dat hij in Zuid-Amerika inspiratie had gekregen voor het Magnificat, door de uitbundige wijze van de muziek waarmee ze daar de feestdagen van de Maagd Maria vieren. Het stuk heeft een opgewekte sfeer. Rutter gebruikt veel Zuid-Amerikaanse ritmes.

De opening slaagde mooi. Als tweede deel voegde componist muziek toe op de tekst van een vijftiende-eeuws Engels Marialied. Het koor zong dit "Of a rose, a lovely rose" mooi ingehouden. Na dit lied kwam het Quia Fecit Mihi Magnum, ook dit eindigde subtiel. Sopraan Hanneke de Wit was op dreef in het Et misericordia. Koor en Orkest omringden haar op zorgvuldige en heel muzikale wijze. Het koor zong daarna het Fecit potentiam. Soliste en koor sloten het Magnificat af met een fraai uitgevoerd Et esurientes. Rutter schreef een heel mooie melodie op deze tekst. Hanneke zong haar solomaten fraai. Koor en orkest stonden haar ook hier op geweldige wijze bij. Het was een geslaagde afsluiting van een geslaagd concert.

Het Toonkunstkoor Alkmaar bewees zijn publiek en de klassieke muziek vrijdagavond 24 mei jl. een grote dienst. Met de Messa di Gloria van Giacomo Puccini liet het horen dat het zijn traditie van grote klassieke koorwerken gekund en met veel verve voortzet. Met het Magnificat van John Rutter hielden Marcel Joosen en de zijnen een gloedvol betoog voor belangrijke muziek uit onze eigen tijd.

Toonkunst Alkmaar hoedt de muzikale traditie maar zet zich ook in voor hedendaagse muziek. Daar kan het koor en zijn dirigent niet genoeg voor geprezen worden!

Harry Oberendorf